

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 201/2023-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a zo sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov 1/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a 2/ [REDACTED], [REDACTED], obaja [REDACTED], zastúpených NIKU & partners, s. r. o., Prokopa Veľkého 51, Bratislava, a 3/ [REDACTED], [REDACTED], proti postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 20CoP/55/2022 a proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave č. k. 20CoP/55/2022-91 z 11. januára 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 29. marca 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života zaručeného čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na ochranu proti neoprávnenému zasahovaniu do súkromného a rodinného života zaručeného čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru postupom a rozhodnutím Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) označenými v záhlaví tohto uznesenia. Navrhujú, aby ústavný súd napadnuté rozhodnutie zrušil, vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie a priznal im náhradu trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. Občan Dánska, [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] (ďalej len „navrhovateľ“), sa návrhom doručeným Okresnému súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) 14. októbra 2020 domáhal určenia otcovstva k sťažovateľovi 3. Otcovstvo totiž bolo po narodení sťažovateľa 3 určené na základe

prvej zákonnej domnienky v prospech sťažovateľa 1, ktorý je manželom sťažovateľky 2, matky sťažovateľa 3.

3. Okresný súd uznesením z 8. septembra 2021 návrh navrhovateľa odmietol s odôvodnením, že zistenie otcovstva na základe rozhodnutia súdu (tretia domnienka) prichádza do úvahy iba v prípade, ak otcovstvo nebolo určené domnienkou svedčiacou manželovi matky (prvá domnienka) ani súhlasným vyhlásením rodičov (druhá domnienka). Keďže sa sťažovateľ 3 narodil v čase trvania manželstva sťažovateľa 1 a sťažovateľky 2, otcovstvo k sťažovateľovi 3 „*bolo definitívne a jednoznačne určené*“.

4. Navrhovateľ podal proti uzneseniu okresného súdu odvolanie. Poukazujúc na zákonné vymedzenie aktívnej legitímácie na podanie žaloby o zapretie otcovstva, argumentoval, že jedinou formálnou cestou k právnemu potvrdeniu jeho biologického otcovstva je inštitút určenia otcovstva podľa § 94 Zákona o rodine. Ani princíp ochrany rodiny založenej manželstvom nemôže brániť najlepšiemu záujmu dieťaťa stelesnenému v práve dieťaťa poznať svojich rodičov, ako ani právu určiť biologické otcovstvo k dieťaťu vyplývajúcejmu z čl. 8 dohovoru. Odkázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 6Cdo/224/2016 z 31. októbra 2017. Okrem toho doplnil, že u maloletého sťažovateľa 3 ešte nedošlo k vytvoreniu citových, rodinných a iných väzieb na sťažovateľa 1, navyše dieťa má z 50 % ázijský pôvod, čo v budúcnosti vzbudí jeho prirodzený záujem o pôvod. Prostredie, v ktorom maloletý sťažovateľ 3 vyrastá, preň nie je najvhodnejšie, keďže jeho matka, sťažovateľka 2, je psychiatricky liečená, minimálne trikrát sa pokúsila o samovraždu a podľa jeho vedomosti mala už tri mimomanželské vzťahy.

5. Krajský súd napadnutým uznesením prvoinštančné rozhodnutie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Podľa jeho názoru je právo dieťaťa poznať svojich biologických rodičov podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane práv dieťaťa vo všeobecnosti spojené s jeho právom na zabezpečenie jeho výchovy a výživy biologickými rodičmi. Nesúlad právneho a biologického otcovstva zasahuje samotné dieťa, napr. v jeho práve poznať svojich biologických rodičov, a taktiež koliduje s právami biologického otca dieťaťa, ktorý sa usiluje dosiahnuť status právneho otca. Okresný súd vôbec nedal odpoveď na otázku navrhovateľa, akým spôsobom sa má navrhovateľ domáhať práva na rodinný život, akým spôsobom je teda možné, aby sa biologický otec mohol domôcť práva na rodinný život, ak manžel, ktorému svedčí domnienka otcovstva, a ani matka nechcú podať návrh na zapretie otcovstva. V prípade absencie ustanovenia, ktoré by umožnilo domáhať sa svojich práv a v danom prípade nielen práva biologického otca na rodinný život, ale aj práva dieťaťa na rodinný a súkromný život, musí dotvoriť právo súd. Okresný súd je povinný poskytnúť možnosť domnelému biologickému otcovi domôcť sa spravodlivého konania, ktoré vyrieši otázku zapretia otcovstva a určenia za otca biologického otca dieťaťa. V danom konkrétnom prípade sa javí, že nejde o bezúspešné uplatnenie práva, je tu predložená fotodokumentácia a komunikácia medzi domnelým biologickým otcom a matkou, ktorá odôvodnene zakladá predpoklad, že navrhovateľ je biologickým otcom maloletého. Matka vo svojich dosiaľ vykonaných podaniach na súde ani nerozporovala, že by navrhovateľa nepoznala, že by nebol otcom maloletého.

III.

Argumentácia sťažovateľov

6. Podľa sťažovateľov napadnuté uznesenie krajského súdu je preskúmateľné ústavným súdom aj napriek tomu, že ide o rozhodnutie kasačné a konanie vo veci samej nie je právoplatne skončené. Totiž ide o vyriešenie parciálnej procesnej otázky (podmienky uplatnenia tzv. žalobného práva), ktorú krajský súd svojím rozhodnutím vyriešil spôsobom výrazne a nezvratne zasahujúcim do ústavou garantovaných základných práv a slobôd sťažovateľov, ktorí v aktuálnom štádiu konania nie sú oprávnení podať dovolanie. Pochybenie krajského súdu nie je možné napraviť účinným procesným prostriedkom alebo postupom nadriadeného alebo inštančne vyššieho stupňa všeobecného súdu a sťažovatelia v inom štádiu konania by už túto námietku nemohli uplatniť.

7. Z § 104 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“), ktorého znenie je jednoznačné, podľa sťažovateľov vyplýva, že ak je otcovstvo k dieťaťu určené na základe prvých dvoch domnienok otcovstva, súd nie je zo zákona oprávnený konať vo veci určenia otcovstva a je povinný zo zákona bez ďalšieho konania zastaviť. Keďže v prípade maloletého sťažovateľa 3 došlo k určeniu otcovstva na základe prvej zákonnej domnienky určovania otcovstva, z doslovného výkladu znenia uvedeného zákonného ustanovenia, ktoré vychádza aj z účelu samotného inštitútu určovania otcovstva ako takého, je jednoznačné, že konanie o určenie otcovstva neprichádza v zmysle aktuálne platného právneho poriadku do úvahy. V tejto súvislosti sťažovatelia poukazujú aj na zákonné vymedzenie účasti v konaniach podľa CMP. Krajský súd sa dopustil excesu pri aplikácii práva založeného na konštrukcii absencie zákonného ustanovenia a následného dotvárania práva všeobecným súdom. Takýto postup je v rozpore s čl. 2 ods. 2 ústavy. Ak nadobudol krajský súd presvedčenie, že ustanovenia Zákona o rodine a CMP nie sú súladné s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou, bolo jeho zákonnou povinnosťou iniciovať návrh na vyslovenie nesúladu označených ustanovení relevantných právnych noriem s ústavou v konaní pred ústavným súdom.

8. Napadnuté rozhodnutie sťažovateľa považujú za priame a nezákonné zasahovanie do ich práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života, keďže krajský súd postupom, ktorý nie je súladný so zákonom, prikázal okresnému súdu konať v tak citlivej intímnej otázke, akým je spochybňovanie otcovstva sťažovateľa 1. Ani právo na ochranu záujmov dieťaťa nie je absolútne a musí mať rozumné zákonné limity nezasahujúce predovšetkým do práv iných osôb s jeho konkurujúcimi záujmami. V prípade určenia rodičovstva to má význam predovšetkým pre postavenie dieťaťa a stabilizáciu rodinnoprávnych vzťahov z hľadiska ďalšej výchovy dieťaťa, ako aj pre ochranu stability výchovného prostredia maloletého dieťaťa. V priebehu psychického vývoja dieťaťa nadobúdajú sociálne aspekty rodičovstva oveľa väčší význam ako tie biologické a právo dieťaťa na poznanie svojej identity a právo domnelého otca na rodinný a súkromný život ustupuje prvoradému záujmu dieťaťa na zachovaní sociálno-rodinných väzieb a stabilite výchovného prostredia.

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd zásadne môže meritórne rozhodovať len o takej ústavnej sťažnosti, ktorá smeruje proti konečným rozhodnutiam orgánov verejnej moci. Spravidla musí ísť o rozhodnutie, ktorým sa súdne či iné konanie končí a jeho účastník nemá možnosť inej právnej obrany než využitie

inštitútu ústavnej sťažnosti. V konaní, ktoré v čase predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti ešte stále prebieha, nemožno uvažovať o splnení tejto požiadavky (IV. ÚS 361/2010). Úlohou ústavného súdu ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti nie je meniť, naprávať tvrdené či skutočné pochybenia všeobecných súdov a iných orgánov v dosiaľ právoplatne neskončených konaniach. Ústavný súd je zásadne povolaný zaoberať sa zásahom do ústavne zaručených práv a slobôd sťažovateľa v právoplatne skončenej veci za súčasného vyčerpania všetkých garantovaných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje. Ak právny poriadok pripúšťa iné možnosti nápravy uplatnením riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov, nemožno sa domáhať ochrany svojich práv v konaní pred ústavným súdom (napr. II. ÚS 211/2016).

10. Ústavné súdnictvo je teda vybudované na zásade preskúmavania právoplatne skončených vecí (IV. ÚS 187/09, III. ÚS 421/2016, III. ÚS 855/2016), keďže ochranu základným právam a slobodám poskytujú aj všeobecné súdy, ktorých právomoc predchádza právomoci ústavného súdu v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (napr. I. ÚS 678/2014). Na strane druhej aj vydanie kasačného rozhodnutia všeobecným súdom je potrebné považovať za súčasť poskytovania súdnej ochrany. Nemožno absolútne vylúčiť ústavno-súdny prieskum kasačných rozhodnutí všeobecných súdov v prípadoch, ak všeobecný súd vyrieši nejakú otázku s konečnou platnosťou, ktorá je spôsobilá ovplyvniť ďalší priebeh konania alebo jeho výsledok (II. ÚS 344/2019). Preto aj v predmetnej veci je nutné skúmať, či prípadné porušenie ustanovení CMP a Zákona o rodine upravujúcich oprávnenie žalovať určenie otcovstva uznesením krajského súdu bude preskúmateľné v ďalšom priebehu civilného mimosporového konania, v ktorom majú sťažovatelia postavenie účastníkov.

11. Po vrátení veci bude okresný povinný o návrhu navrhovateľa na určenie otcovstva rozhodnúť v súlade s právnym názorom, ktorý v napadnutom uznesení sformuloval krajský súd. Jeho podstata spočíva v tom, že žalobná legitimácia nebola okresným súdom posúdená správne a pri opätovnom rozhodovaní je okresný súd oprávnenie navrhovateľa žalovať o určenie otcovstva posúdiť tak, aby sa mohol domáhať ochrany svojich subjektívnych práv reflektujúcich ním tvrdené biologické otcovstvo k sťažovateľovi 3.

12. K tomu však ústavný súd v prvom rade dodáva, že rešpektovanie právneho názoru krajského súdu nemusí okresný súd nutne viesť k vyhoveniu návrhu navrhovateľa, keďže v prípade prvoinštančného záveru o danosti žalobnej legitimácie bude okresný súd povinný dokazovaním dospieť k záveru, či navrhovateľ je otcom sťažovateľa 3. K riešeniu tejto otázky sa krajský súd pre okresný súd záväzným spôsobom nevyjadril.

13. Z pohľadu vyhodnotenia prípustnosti ústavnej sťažnosti je ale podstatné, že ak okresný súd rozhodne, že žalobná legitimácia navrhovateľovi svedčí, sťažovatelia budú oprávnení napadnúť rozhodnutie okresného súdu odvolaním. Nič im nebráni, aby v ňom namietali priznanie žalobnej legitimácie navrhovateľovi. Právny názor, ktorý sformuloval krajský súd v napadnutom uznesení, už preň pri prípadnom opätovnom rozhodovaní (o odvolaní sťažovateľov) formálne nie je právne záväzný, a preto *a priori* nemožno vylúčiť, že by krajský súd v ďalšom odvolacom konaní dospel k právnemu názoru odlišnému v porovnaní s *rationes decidendi* napadnutého uznesenia. Ústavný súd však neprehliada, že rešpektovanie právnej istoty a predvídateľnosti súdnych rozhodnutí vedie k dôvodnej úvahe o vyššej miere pravdepodobnosti rozhodnutia krajského súdu, ktoré sa od napadnutého uznesenia názorov neodkloní, ale bude s ním v súlade. Aj v takom prípade však sťažovateľom nebude nič brániť, aby podali dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok

podľa ustanovení Civilného sporového poriadku, v ktorom namietnu právne posúdenie návrhovej legitímácie krajským (odvolacím) súdom. O tom, že najvyšší súd ako súd dovolací nie je viazaný právnymi závermi krajského súdu, niet pochybností. Vyplýva to z inštančnej nadriadenosti najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho voči krajskému súdu ako súdu odvolaciemu, ktorá je nerozlučne spätá s právomocou dovolacieho súdu revidovať nosné právne názory odvolacieho súdu. Ústavný súd sa preto nestotožňuje s názorom sťažovateľov, podľa ktorého sú právne závery krajského súdu vyslovené v napadnutom uznesení nezvratné a nemožno ich napadnúť opravnými prostriedkami.

14. Je teda zjavné, že povaha ani procesné dôsledky napadnutého uznesenia krajského súdu nevyklúčujú prieskum námietok prednesených sťažovateľmi na pôde budúceho priebehu základného konania, prípadne mimoriadneho opravného konania realizovaného všeobecnými súdmi. Preto ústavný súd nezistil žiaden dôvod na zaujatie meritórneho postoja k ústavnej sťažnosti sťažovateľov rámcovanej jej rozsahom a dôvodmi. Ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ako neprípustnú.

15. Pokiaľ je v petite ústavnej sťažnosti namietaný aj postup krajského súdu v konaní o odvolaní navrhovateľa, ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia neuviedli žiadne dôvody, ktoré by mohli slúžiť ako prieskumný základ vo vzťahu k takto vymedzenému zásahu, ktorého pôvodcom má byť krajský súd. Pritom podľa § 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde je povinnou obsahovou náležitosťou návrhu na začatie konania aj jeho odôvodnenie. Obdobne podľa § 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde je sťažovateľ povinný uviesť konkrétne skutkové a právne dôvody, pre ktoré malo podľa dôjst' k porušeniu jeho základných práv a slobôd. Preto v tejto časti ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľov podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde pre nesplnenie zákonom ustanovených náležitostí.

16. Odmietnutie ústavnej sťažnosti pre neprípustnosť má za následok, že bolo bez právneho významu odstraňovať nedostatok zákonom predpísaného právneho zastúpenia sťažovateľa 3 (z plnomocenstva právneho zástupcovi priloženého k ústavnej sťažnosti nevyplýva, že by ho sťažovateľ 1 a sťažovateľka 2 udelili aj v mene sťažovateľa 3). Rovnako nebolo potrebné rozhodovať o ďalších návrhoch prednesených v petite ústavnej sťažnosti (zrušenie napadnutého uznesenie, vrátenie veci na ďalšie konanie, náhrada trov konania).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. apríla 2023

Robert Šorl
predseda senátu